

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av valutalagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås valutalagen ändras så att statsrådets och Finlands Banks valutaregleringsbefogenheter skall fortsätta att gälla efter den 31 december 1993. Dessutom föreslås en del mindre tekniska ändringar i valutalagen.

Finlands Bank föreslås fortfarande ha rätt att övervaka finansinstitutens utländska risker och att för betalningsbalansstatistiken få statistiska uppgifter om valutatransaktioner.

Lagen avses träda i kraft från ingången av 1994 och gälla till utgången av 1995.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Valutalagen

Valutalagen (954/85) är en ekonomisk fullmaktslag, som ger statsrådet rätt att utnyttja valutaregleringsbefogenheter för att trygga landets utländska betalningsförmåga och en stabil utveckling av penninghushållningen samt för att avvärja allvarliga störningar som hotar samhällsekonomin. Lagen var i kraft temporärt till utgången av 1990. När 1990 års lag förlängdes med tre år till utgången av 1993 ändrades regleringsprincipen i lagen till den motsatta, dvs. så att valutatransaktioner numera är tillåtna, om inte Finlands Bank särskilt har bestämt att tillstånd skall krävas för dem.

Valutaregleringssystemet är ett system med tre nivåer. Valutalagen är en regleringsfullmaktslag, som har stiftats i den ordning som gäller för stiftande av grundlag och genom vilken statsrådet har fått rätt att ge Finlands Bank regleringsfullmakter när de yttre villkor om vilka stadgas i lagen är uppfyllda.

Statsrådet har med stöd av valutalagen utfärdat ett beslut om verkställighet av valutalagen (955/85), genom vilket Finlands Bank har fått valutaregleringsfullmakter. Dessutom har

Finlands Bank enligt 9 § i lagen rätt att genom beslut, som skall publiceras i Finlands författningssamling, utfärda närmare bestämmelser om tillämpningen av statsrådsbeslutet. Finlands Bank har genom dessa beslut tidigare infört och senare upphävt reglering.

Enligt 5 § i lagen har Finlands Bank rätt att foga villkor till tillstånd som den beviljar eller som villkor för kapitalrörelse föreskriva att vederbörande gör en deposition eller betalar en avgift till Finlands Bank. Finlands Bank har enligt 6 § rätt att av var och en få de uppgifter och utredningar som behövs för övervakningen av att tillståndsvillkoren iakttas eller för statistiska ändamål. Enligt 10 § har Finlands Bank också rätt att förelägga vite, för att på så vis främja iakttagandet av valutalagen och bestämmelser eller tillståndsvillkor som utfärdats med stöd av den. Om straff- och förverkandepåföljder för brott mot valutalagen och mot regleringsbestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 46 kap. strafflagen, som gäller regleringsbrott.

Finlands Banks valutaregleringsfullmakter har baserat sig på lagens 3 §. Dessutom har statsrådet vid allvarligare störningar enligt 4 § rätt att för viss tid ta i bruk särskilda valutaregleringsbefogenheter för att avvärja allvarliga

störningar som hotar landets utländska betalningsförmåga och en stabil utveckling av penninghushållningen.

1.2. Upphävandet av valutaregleringen

Valutaregleringen upphävdes så, att bankernas och företagens utländska transaktioner till en början befriades från regleringen. Till sist utsträcktes liberaliseringen till att omfatta också enskilda personers utländska valutatransaktioner. När förlängningen av valutalagens giltighetstid behandlades i riksdagen konstaterade bankutskottet i sitt betänkande (7/1990 rd) att valutaregleringen under normala förhållanden stegvis kan liberaliseras eller t.o.m. helt upphävas innan lagens giltighetstid löper ut vid utgången av 1993.

Under senare hälften av det förra årtiondet framskred liberaliseringen stegvis så, att den till en början omfattade fabriksindustrins och rederiernas kredittagning i utlandet. Senare utsträcktes den till att omfatta alla företag. Företagens direkta investeringar till utlandet befriades 1988 helt och hållet från kravet på tillstånd. Affärsföretagens portföljinvesteringar gjordes 1989 helt fria från begränsningar. Följande år befriades utrikeshandels leveranskrediter från regleringen. Enskildas kapitalrörelser liberaliserades huvudsakligen 1990. Den sista transaktionen som var föremål för reglering, dvs. enskildas kredittagning i utlandet, tilläts hösten 1991. Också de bilaterala betalningsavtal som hänfört sig till vår östhandel har hävts.

Trots upphävandet av valutaregleringen övervakar Finlands Bank fortfarande finansinstitutens utländska transaktioner med hjälp av valutabankstillstånden och tillstånden till valutabanksverksamhet, vilka baserar sig på 3 § i det nämnda statsrådsbeslutet. Genom övervakningen försöker man förhindra onödigt risktagande i fråga om utlandsverksamheten. Finlands Banks rätt att för betalningsbalansstatistiken få statistiska uppgifter om valutatransaktioner baserar sig på lagens 6 §.

Genom att valutaregleringen har upphävts uppfylls kraven i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

1.3. Valutaregleringen enligt beredskapslagen

Stadganden som hänfört sig till valutaregle-

ring finns också i beredskapslagen (1080/91), som gäller regleringsåtgärder som tas i bruk när allvarliga krissituationer riktar sig mot eller hotar vårt land eller vår samhällsekonomi.

Vidtagandet av valutaregleringsåtgärder har dock knutits till de undantagsförhållanden som definieras i lagen. Sådana undantagsförhållanden är krig, krigshot, situationer med försvårad eller förhindrad import av nödvändiga bränslen och annan energi eller andra varor samt situationer som innebär sådant allvarligt hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som beror på någon till sina verkningar liknande plötslig störning i det internationella handelsutbytet. Beredskapslagen kan inte tillämpas i några andra typer av undantagsförhållanden.

2. Regleringen i Europeiska gemenskaperna

Skapandet av ett europeiskt finansområde har varit en central del av den process som skall leda till utvecklingen av en inre marknad för EG:s medlemsstater. Fri rörlighet för kapital är en av de grundläggande friheterna i fördraget om upprättandet av den europeiska ekonomiska gemenskapen, dvs. Romfördraget. Enligt artikel 67 i fördraget skall medlemsstaterna vidta åtgärder för att stegvis avskaffa alla begränsningar som gäller rörligheten för kapital som tillhör personer bosatta i medlemsstaterna och diskriminering som grundas på parternas nationalitet eller bostadsort eller kapitalens placeringssort.

Med stöd av artikel 67 i Romfördraget utfärdades 1988 ett direktiv för genomförande av artikel 67 i fördraget (88/361/EEG), nedan kapitalrörelsedirektivet, som förpliktade medlemsstaterna att fr.o.m. den 1 juli 1990 förverkliga en fullständig fri rörlighet för kapital inom gemenskapernas område. Vissa länder beviljades en övergångstid t.o.m. utgången av 1992.

Bestämmelserna om liberalisering av kapitalrörelserna har överförts från direktivnivå till artiklarna i det avtal om en europeisk ekonomisk och monetär union (EMU) som undertecknades i Maastricht den 7 februari 1992. Enligt de nuvarande planerna kommer avtalet att träda i kraft stegvis efter att medlemsstaterna har ratificerat det. Utgångspunkten är att begränsningar som gäller kapitalrörelserna med

vissa undantag är förbjudna både mellan medlemsstaterna och mellan medlemsstaterna och tredje land. Också avgifterna skall vara fria. På tredje länder kan vissa sådana begränsningar i fråga om kapitalrörelserna som fortfarande är i kraft den 31 december 1993 tillämpas.

3. EES-avtalet

EG, dess medlemsstater och medlemsstaterna i Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) undertecknade den 2 maj 1992 ett avtal om upprättande av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES). På grund av att Schweiz ställt sig utanför träder avtalet i kraft när de övriga EFTA- och EG-länderna har ratificerat det tilläggsavtalsarrangemang som undertecknats den 17 mars 1993.

Enligt artikel 40 i EES-avtalet får det inte mellan de avtalsslutande parterna finnas några begränsningar med avseende på rörligheten för kapital, och inte heller någon diskriminering som grundas på parternas nationalitet eller bostadsort eller på den ort där kapitalet är placerat. Artikeln motsvarar artikel 67 i Romfördraget. Avtalet innehåller också särskilda bestämmelser om liberaliseringen av kapitalrörelserna, dvs. ett kapitalrörelsedirektiv jämte övergångstider i anslutning därtill.

Enligt kapitalrörelsedirektivet är tillfälliga kort- och långfristiga åtgärder för reglering av kapitalrörelser tillåtna under vissa förutsättningar. Direktivet möjliggör sådana tillfälliga begränsningar i fråga om kapitalrörelserna som är i kraft i högst sex månader. Enligt artikel 3 i direktivet är begränsningar möjliga i det fall att kortfristiga kapitalrörelser av exceptionell omfattning leder till allvarliga störningar i penning- och växelkurspolitiken.

I bilaga 2 till direktivet uppräknas de kapitalrörelser på vilka begränsningarna kan tillämpas. Sådana är aktiviteter med värdepapper som omsätts på penningmarknaden, check- och depositionskonton (transaktioner i löpande räkning och över inlåningskonton), andelar i placeringsfonder (andelar utgivna av företag för kollektiva investeringar), kortfristiga finansiella krediter, personliga lån, in- och utförsel av betalningsmedel och värdepapper samt andra kortfristiga transaktioner. Begränsningarna skall tillämpas på sådant sätt att de

medför minsta möjliga hinder för personers, varors och tjänsters fria rörlighet.

Artikel 43 i EES-avtalet innehåller skyddsklausuler, dvs. bestämmelser om de förutsättningar under vilka en avtalsslutande part kan vidta åtgärder för att avvärja störningar på sin finansmarknad. En avtalsslutande part ges rätt att vidta skyddsåtgärder, om kapitalrörelser medför störningar på partens kapitalmarknad. Denna bestämmelse motsvarar artikel 73 i Romfördraget. En avtalsslutande part kan också vidta skyddsåtgärder när den har eller hotas av svårigheter beträffande sin betalningsbalans, i synnerhet om EES-avtalets funktion riskerar att äventyras på grund av detta.

En EFTA-stat som ämnar vidta skyddsåtgärder enligt kapitalrörelsedirektivet eller artikel 43 i avtalet skall i god tid anmäla därom till EFTA:s ständiga kommitté. Om saken är sekretessbelagd eller brådskande, skall anmälan dock inges senast den dag då åtgärderna träder i kraft.

4. Valutaregleringslagstiftningen i de övriga nordiska länderna

I Danmark gäller fortfarande 1964 års valutatalag, som ger industriministeriet valutaregleringsbefogenheter. Befogenheterna har tagits i bruk för uppfyllande av informationsskyldigheten i fråga om valutatransaktioner, men med stöd av lagen kan valutareglering i krissituationer tas i bruk utan dröjsmål.

Enligt Norges valutatalag tillkommer regleringsbefogenheterna handels- och industridepartementet. Befogenheterna enligt lagen har till stor del delegerats till centralbanken — med stöd av dem insamlas uppgifter för betalningsbalansstatistiken och fastställs riskpositioner för finansinstituten. Enligt valutalagen är det också möjligt att återinföra valutareglering.

Sveriges lag om valutareglering är från 1990, och den är till sin natur en beredskapslag. Stadgandena om informationsskyldighet, enligt vilka uppgifterna för bl.a. betalningsbalansstatistiken insamlas, överfördes vid ingången av 1993 från en separat lag till den lag som gäller Sveriges riksbank.

5. Propositionens mål och de föreslagna ändringarna

Ett av målen för den europeiska integrations-

utvecklingen och EES-avtalet, som utgör en del av denna utveckling, har varit ett enhetligt marknadsområde och fria kapitalrörelser. I EES-avtalet har det dock ansetts nödvändigt att ge de avtalslutande staterna rätt att på nationell nivå vidta åtgärder genom vilka man vid störningar i samhällsekonomin kan ingripa också i valutatransaktionerna. Därför är det viktigt att också Finland i sin lagstiftning upprätthåller beredskap så, att regleringsåtgärder vid behov kan vidtas inom ramen för vad som tillåts i EES-avtalet.

Dessutom måste övervakningen av finansinstitutens utländska risker och upprätthållandet av betalningsbalansstatistiken ordnas på nuvarande sätt i valutalagen under en övergångsperiod, tills permanenta lösningar har fåtts till stånd i lagstiftningen.

Statsrådet tillsatte den 11 februari 1993 en kommitté, som bl.a. fick i uppdrag att utreda behovet av en totalrevidering av lagstiftningen om Finlands Bank. Avsikten är att de ändringar som den europeiska ekonomiska integrationen föranleder skall göras i de författningar som gäller Finlands Banks verksamhet och ställning. Också tidpunkterna för genomförandet av dessa ändringar skall anges. Ändringarna kommer att gälla Finlands Banks ställning och uppgifter i dess egenskap av valutaregleringsmyndighet, övervakare av finansinstitutens utländska risker och myndighet som upprätthåller betalningsbalansstatistiken. Kommitténs tidsfrist löper ut först den 31 augusti 1994. Det är således inte ändamålsenligt att, medan kommitténs arbete fortfarande pågår, i valutalagen föreslå andra ändringar än de som kan betraktas som absolut nödvändiga.

På grund av vad som sägs ovan föreslås det att lagens giltighetstid förlängs med två år, dvs. till utgången av 1995. Det är dessutom nödvändigt att i lagen göra en del preciseringar som de förändrade förhållandena kräver. Lagens 3 § föreslås bli ändrad på grund av att bilaterala betalningsavtal som Finland ingått

har hävts. Lagens 9 § föreslås bli ändrad eftersom lagen om rätt att bedriva valutaväxling (909/72) har upphävts 1990 (1059/90). Förutom vad gäller stadgandet om giltighetstiden föreslås 13 § bli ändrad så, att de övergångsstadganden om tillståndsförfarandet som ansågs nödvändiga i samband med att den nuvarande lagen stiftades utgår.

6. Ärendets beredning

Propositionen har beretts vid finansministeriet som tjänsteuppdrag och baserar sig på det förslag som riksdagens bankfullmäktige den 7 maj 1993 lade fram för statsrådet. Utlåtanden om propositionen har inbegärts hos utrikesministeriet, justitieministeriet, finansministeriets ekonomiska avdelning och finansieringsenhet, handels- och industriministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, bankinspektionen, Centralhandelskammaren, Bankföreningen i Finland rf, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, Finska Försäkningsbolagens Centralförbund och Pankkiiriliikkeiden Yhdistys ry.

7. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1994 och gälla i två år, dvs. till utgången av 1995.

8. Lagstiftningsordning

Lagförslaget är en ekonomisk fullmaktslag och bör behandlas i den ordning som stadgas i 67 § riksdagsordningen. Denna lagstiftningsordning iakttogs också när den gällande valutalagen stiftades.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av valutalagen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, ändras 3 § 1 mom. 4 punkten samt 9 och 13 §§ valutalagen av den 13 december 1985 (954/85), av dessa lagrum 13 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 30 november 1990 (1060/90), som följer:

3 §

För tryggande av landets utländska betalningsförmåga och en stabil utveckling av penninghushållningen kan statsrådet besluta

som skall publiceras i Finlands författningssamling, utfärda närmare bestämmelser om tillämpningen av sådana beslut av statsrådet som avses i 3 och 4 §§.

4) att Finlands Bank för konstaterande av grunden för en valutatransaktion kan föreskriva att för löpande valutatransaktioner krävs tillstånd.

13 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986 och gäller till utgången av 1995, då även de föreskrifter som har meddelats med stöd av den upphör att gälla.

9 §

Finlands Bank har rätt att genom beslut,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Helsingfors den 26 juli 1993

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Finansminister *Iiro Viinanen*

Lag

om ändring av valutalagen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, ändras 3 § 1 mom. 4 punkten samt 9 och 13 §§ valutalagen av den 13 december 1985 (954/85), av dessa lagrum 13 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 30 november 1990 (1060/90), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

För tryggnad av landets utländska betalningsförmåga och en stabil utveckling av penninghushållningen kan statsrådet besluta

4) att Finlands Bank för konstaterande av grunden för valutatransaktion eller för genomförande av de bi- och multilaterala betalningsavtal som Finland ingått kan föreskriva att för löpande valutatransaktioner krävs tillstånd.

4) att Finlands Bank för konstaterande av grunden för en valutatransaktion kan föreskriva att för löpande valutatransaktioner krävs tillstånd.

9 §

Finlands Bank har rätt att genom beslut, som skall publiceras i Finland författningssamling, utfärda närmare bestämmelser om tillämpningen av sådana beslut av statsråder som avses i 3 och 4 §§. *Finlands Bank har också rätt att genom beslut, som skall publiceras i Finlands författningssamling, föreskriva på vilket sätt valutan skall anskaffas för valutatransaktioner med beaktande av vad som är stadgat i lagen om rätt att bedriva valutaväxling (909/72).*

9 §

Finlands Bank har rätt att genom beslut, som skall publiceras i Finlands författningssamling, utfärda närmare bestämmelser om tillämpningen av sådana beslut av statsrådet som avses i 3 och 4 §§.

13 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986 och gäller till utgången av år 1993, då även de föreskrifter som har utfärdats med stöd av den upphör att gälla.

Finlands Banks med stöd av statsrådets beslut av den 29 december 1972 om verkställighet av valutalagen (911/72) beviljade tillstånd, som gäller tills vidare, blir efter det denna lag trätt i kraft tillstånd enligt denna lag.

Då denna lag träder i kraft skall för utländsk filial i Finland och finländsk filial i utlandet hos Finlands Bank ansökas om tillstånd enligt denna lag inom tre månader efter lagens ikraftträdande.

13 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986 och gäller till utgången av 1995, då även de föreskrifter som har meddelats med stöd av den upphör att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.